DUMITRU-CORNEL VÎLCU

STRUCTURA SEMIOTICII: HUSSERL, PEIRCE, SAUSSURE, COŞERIU

Ştiinţa generală a semnelor n-are o istorie lungă. Ideea (necesităţii) ei a apărut în minţile mai multor savanţi (aici se va vorbi despre cei mai importanţi trei) la trecerea dintre secolele XIX şi XX. Vom număra, nu peste multă vreme, 150 de ani de la primele scrieri dedicate acestei probleme de către Charles Sanders Peirce[1]. Între timp, mai ales în partea ei aplicativ-productivă (în analiza textelor, verbale şi nu numai, ca şi în proiectarea-de-texte, în publicitate spre exemplu), disciplina şi-a dovedit pe deplin imensa utilitate practică. Cât priveşte teoria, nu există astăzi universitate/facultate (cel puţin în ştiinţele umane) care să nu aibă specialişti sau chiar departamente dedicate domeniului, care la rându-i s-a specificat în atâtea subdiscipline (semiotica *mass-media*; semiotica filmului; semiotica artelor plastice; semiotica literară etc. etc.), încât ceea ce voi încerca aici mai jos poate părea o absurditate.

Intenţia acestei scurte contribuţii e să răspundă întrebării: *ce (mai poate) ţine la-un-loc teoria semnelor?* În căutarea unui fundament – sau, şi mai bine, a unui *telos* – comun tuturor demersurilor semiotice, vor fi invocaţi, aşa cum am sugerat deja, pe de o parte „părinţii" disciplinei; de cealaltă parte, a contemporaneităţii, sau măcar a unei istorii foarte recente şi încă ne-conştientizate, voi aşeza opinia unui savant care, în aparenţă cel puţin, vine oarecum din afară[2] în această discuţie: cea a lingvistului Eugeniu Coşeriu.

1. Origini: trei proiecte semiotice

Există idei despre care se spune că, în anumite perioade, „plutesc în aer" – e oarecum în logica timpului lor ca ele să fie formulate primar, să devină temă de discuţie şi să producă efecte însemnate. Fără a şti unul despre celălalt, trei gânditori occidentali au proclamat, la finalul secolului XIX şi începutul celui următor, necesitatea unei ştiinţe, pe numele ei *semiologie* sau *semiotică*, a cărei sarcină ar fi fost să clasifice liminar/să înceapă studiul aprofundat al tuturor semnelor naturale şi umane. Charles Sanders Peirce (1839–1914, în America), Ferdinand de Saussure (1857–1913, în Elveţia) şi Edmund Husserl (1859–1938, în Germania) au insistat asupra ideii că, în modernitate, viaţa omului presupune o utilizare într-atât de largă

[1] Articolul în genere acceptat drept prima publicaţie (cu tendinţă) semiotică a filosofului american e *On a New List of Categories* (Peirce 1867).

[2] Din afara, cel puţin, a paradigmei care nu doar că dă tonul, dar din interiorul căreia e oarecum obligatoriu să privim astăzi semiotica: a *pragmaticii*. Cum bine se ştie, E. Coşeriu – care dedicase critici ample şi argumentate structuralismului şi gramaticii generative – a refuzat, fără a mai vrea sau a mai apuca să motiveze explicit această decizie, să acorde credit pragmatismului; vezi, de exemplu, interviul acordat lui Lucian Lazăr (Coşeriu 1996).

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

şi complexă a semnelor, încât nici umanitatea, nici lumea obiectual-reală în care aceasta trăieşte/la care ea se raportează nu mai pot fi înţelese fără a înţelege pe deplin cum funcţionează semnele.

Când însă au avut a caracteriza efectiv această funcţionare, formaţia umană şi ştiinţifică a fiecăruia şi-a spus din plin (şi din greu) cuvântul: dincolo de consensul privitor la necesitatea pomenitei ştiinţe, proiectele teoretice elaborate (sau măcar schiţate) de cei trei diferă categoric.

Ordinea în care voi prezenta aici aceste contribuţii nu va fi cea cronologică, ci una care priveşte gradul de... revoluţionarism privitor la răspunsul dat întrebării: *la ce folosesc semnele?* Vom vedea, astfel, că 1) Husserl e, în fond, cel mai „cuminte"/conformist, are o concepţie asemănătoare cu ceea ce, probabil, tindem şi azi să gândim la un mod destul de naiv; 2) Peirce vine cu idei surprinzătoare, punând în evidenţă o utilitate întrucâtva neaşteptată, dar masivă a semnelor în raport cu existenţa noastră practic-futurologică; iar 3) pentru a-l înţelege şi accepta pe Saussure, e nevoie de o capacitate de abstractizare/filosofare mai mare, capabilă să ignore sau chiar să contrazică lucrurile pe care credeam a le şti despre semne şi limbaj.

1.1. Husserl şi „logica semnelor"

Fenomenologia – cu siguranţă, cel mai important curent filosofic al secolului XX – e, oricum am lua-o, „marca înregistrată" cu care gânditorul ce ne preocupă acum s-a înscris, indelebil, în istoria marii culturi occidentale. Însă ea e un produs târziu (primele publicaţii care o anunţă – Husserl 1911/1994, 1913/1998 – apar după ce autorul împlinise 50 de ani) şi, tocmai, vine oarecum în contrast cu o (schiţă de) teorie a semnelor care privea, inevitabil, medierea pe care acestea o operează în relaţia noastră cu lumea. E evident că intenţionalitatea şi intuirea esenţei (sau, dacă vrem, *epoché transcendentală* şi *reducţia eidetică*), cei doi piloni ai fenomenologiei husserliene, presupun, în straturi diferite ale constituirii, o viziune monistă.

La această poziţie de maturitate, Husserl a ajuns numai după serioase tribulaţii (ştiinţifice) personale. Format şi afirmat, iniţial, ca matematician, el pare să fi trecut, în jurul vârstei de 25 de ani, printr-o criză de neîncredere în semnificaţiile real-empirice ale aritmeticii. Soluţia a fost reorientarea spre un studiu aprofundat al filosofiei, mai exact al psihologiei („din punct de vedere empiric") dezvoltate de către Franz Brentano. Avem de-a face, aşadar, cu clasicul dualism carteziano-empirist, a cărui rezolvare kantiană urma a fi respinsă de către Husserl tocmai fiindcă menţine distincţia drastică, „fără amestec", între sensibilitate şi intelect: pe de o parte, un domeniu al formalului pur; pe de altă parte, multitudinea concretă a fenomenelor în fizicitatea lor. Şi, pentru o scurtă vreme, soluţia pe care a găsit-o viitorul fenomenolog a fost, măcar ca potenţialitate, triadică: pe lângă studiul, vechi de secole, al conceptelor general-universale, respectiv al realiilor individuale, el a susţinut necesitatea unei ştiinţe a *instrumentelor de mediere* între aceste extreme.

E vorba de anul 1890 şi de lucrarea (niciodată terminată sau publicată) *Zur Logik der Zeichen (Semiotik)* (Husserl 1890/1993) – o tentativă oarecum ratată şi

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

care, spre deosebire de cele ale lui Saussure sau Peirce, nici n-avea să lase în urmă o doctrină sau şcoală ştiinţifică. Dacă o discutăm, pe scurt, acum, e tocmai pentru a sugera motivele nereuşitei şi, totodată, ale abandonării acestei căi de către Husserl.

Semnele, afirmă el, folosesc la economisirea muncii intelectuale, tot aşa cum uneltele şi dispozitivele industriale folosesc la economisirea muncii fizice (*ibidem*, p. 30). Poziţia *semiotică* de aici poate fi apropiată, cel puţin ca punct de plecare, de cea pe care mai târziu avea s-o adopte pozitivismul. În linii mari, e vorba despre faptul că orice sistem de semne ar trebui să aibă două dimensiuni sau componente: 1) o dimensiune reprezentaţională, în care fiecare semn trimite la un anumit (tip de) obiect(e) din realitate şi 2) o dimensiune logic-calculatorie, care ne permite să lucrăm cu semne în locul obiectelor, obţinând aceleaşi rezultate ca şi când am fi lucrat cu realităţile înseşi.

Din păcate însă, în practică lucrurile nu sunt nici pe departe atât de simple. Adesea, în comunicarea efectivă, semnele îşi pierd semnificaţiile iniţiale – un proces pe care Husserl îl numeşte *surogare* (*ibidem*, p. 34). Acesta survine cu simpla trecere a timpului, fie odată cu depăşirea barierelor interdisciplinare, fie în cadrul procesului de complexificare – ca trecere de la semnele simple la constructele sistematice realizabile cu ajutorul acestora. Exemplul preferat al autorului, în ce priveşte surogarea, e cel al conceptului de *sferă*: ne e cunoscută, din matematică, definirea ei ca loc geometric al tuturor punctelor din spaţiul tridimensional euclidian egal depărtate de un punct central; însă omul de rând, atunci când aude vorbindu-se despre o „sferă", se gândeşte – arată Husserl – mai degrabă la „un fel de minge" (*ibidem*, p. 33). La fel se poate întâmpla, şi din păcate chiar se întâmplă, de cele mai multe ori, cu toate celelalte semne folosite de om în comunicarea socială. Se ajunge, astfel, la semne/concepte ce nu mai (pot) conţine exclusiv şi complet date autentice despre realitate. Un alt exemplu husserlian celebru e cel al *Africii* (*ibidem*, p. 35): nimeni nu a văzut, „trăit" vreodată „obiectul" Africa în totalitatea lui perceptibilă (deci cu adevărat reprezentativ-inteligibilă).

Nu e greu să ne dăm seama că formidabilul instrument care este calculul logic (aici: semiotic) îşi poate pierde, în condiţiile semnalate de către Husserl, exactitatea – dacă nu chiar şi decidabilitatea. Dacă de la începutul până la finalul gândirii conceptele îşi modifică referinţa... şi cu atât mai mult dacă se produc, în cadrul acestui proces, concepte care nu mai au propriu-zis referinţă, avem – evident – o foarte gravă problemă. Iar aici principalii vinovaţi spre care tânărul Husserl arată cu degetul sunt, pe de o parte, tendinţa psihologică a oamenilor de a raţiona ne-riguros (*ibidem*, p. 37–38), şi, pe de altă parte, mediul semiotic cel mai surogant cu putinţă, care nu e altul decât limbajul natural[3].

Recapitulând: funcţia fundamentală a semnelor e de a reprezenta riguros o realitate/a permite prelucrarea simbolică, în gândire, a acesteia, fără ca rezultatele (sintetice) la care se ajunge să-şi fi pierdut din reprezentativitate. Iar incapacitatea

[3] „În ce sens limba favorizează gândirea, iar, pe de altă parte, o frânează – iată ceea ce este dezbătut astăzi în orice logică ce tinde spre o eficienţă practică" (*ibidem*, p. 48).

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

noastră de a duce până la capăt, în viaţa reală, această funcţie e un (dublu) defect funciar, atât al fiinţelor noastre individuale, cât şi al principalului nostru mijloc de comunicare, limba.

Soluţia găsită *ad-hoc* de către Husserl e, pur şi simplu, instituirea (pentru viitor a) unei mult mai mari rigurozităţi (*ibidem*, p. 42) în construirea atât a semnelor individuale, cât şi a sistemelor formale ce le guvernează combinatorica; dar, cunoscând evoluţia ulterioară a acestui gânditor, ştim că, în fond, recomandarea lui *forte* va fi, tocmai, abandonarea (cel puţin provizorie, dar metodică, de stil cartezian, a) tuturor medierilor şi prejudecăţilor generate de acestea – prin recursul la trăirea fenomenologică pură, ca intenţionalitate şi eidetică.

1.2. Semnele simbolice şi pragmatica

Tot *semiotică* se numeşte şi ştiinţa pe care o propune Charles Sanders Peirce; însă un lucru care deosebeşte din start această teorie de celelalte două e că ea nu priveşte înseşi semnele, ci *semiozele*. Acestea nu sunt nişte entităţi stabile, ci procese aflate, propriu-zis, în continuă desfăşurare, obligatoriu triadice – în măsura în care implică un semn (*representamen*), un obiect şi un interpretant[4].

În plus, deşi porneşte de la prejudecăţi asemănătoare celor ale lui Husserl, mai cu seamă cea privind funcţia de reprezentare a semnelor, filosoful american evită fundătura în care avea să cadă cel german. Astfel, în doctrina propriu-zis pragmatică, semnele (sau cel puţin categoria cea mai importantă din interiorul tripartiţiei semiotice, *simbolurile*) nu mai pot fi „citite" ca semnificând, trimiţând la o realitate prealabil-existentă. Dimpotrivă, utilizarea şi înţelegerea lor trebuie să meargă în linia (celor două formulări ale) maximei pragmatice:

> „Să se determine ce efecte care ar putea avea o relevanţă practică raţional imaginabilă socotim că are obiectul conceptului nostru. Atunci conceptul pe care îl avem despre aceste efecte este întregul concept pe care îl avem despre acest obiect" (Peirce 1878/1990, p. 143),

respectiv

> „Întreaga semnificaţie intelectuală a unui simbol oarecare constă din totalitatea modurilor generale de conduită raţională care, în funcţie de toate împrejurările şi dorinţele posibile, ar decurge din acceptarea simbolului" (Peirce 1905/1990, p. 202).

Cu alte cuvinte, funcţia fundamentală a (utilizării) semnelor nu mai e să descrie stări de fapte deja existente, ci să provoace reacţii acţionale din partea destinatarilor. Un semn lipsit de referent concret, dar în care comunitatea crede cu putere va fi mai real-semnificativ decât unul perfect adecvat re-prezentării realităţii, dar care, să zicem, nu e băgat în seamă. Ceea ce nu produce efecte nu funcţionează, în fapt,

[4] „Un semn sau un *representamen* este un prim care întreţine cu un secund, numit obiectul său, o relaţie triadică atât de autentică, încît ea poate determina un terţ, numit interpretantul său, să întreţină cu obiectul său aceeaşi relaţie triadică pe care o întreţine el însuşi cu acel obiect. Relaţia triadică este autentică, adică cei trei membri ai săi sînt legaţi împreună într-un mod ireductibil la vreun complex de relaţii diadice" (Peirce 1897–1906/1990, p. 285).

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

semiotic..., iar asta înseamnă că *nu este semn*, iar trimiterea lui spre obiect e inactivă, punându-l pe acesta din urmă în invizibilitate.

Nu e de mirare atunci că, potrivit lui Peirce, prin acţiunea, în cadrul triadei (semiozei), a *representamen*-ului se produce o dedublare a obiectului şi „survin" nu mai puţin de trei tipuri/dimensiuni ale interpretantului[5].

Pe de o parte, obiectul *imediat*, „obiectul aşa cum ni-l arată semnul", capătă o radicală întâietate asupra celui *dinamic*, obiectul aşa cum se găseşte el (*dacă* se găseşte) în realitatea extra-semiotică. Realist-moraliştii educaţi în vechea metafizică europeană (printre care se numără şi autorul articolului de faţă) au, în mod normal, o reacţie de puternică reticenţă în raport cu această stare de fapte: eticheta (şi reclama) unui produs devine mai importantă decât calităţile intrinseci ale acestuia, iar interpretarea/prezentarea unui eveniment în presă, inevitabil distanţată de ceea ce eram obişnuiţi a numi conţinutul real al acestuia, se impune drept realitate dominantă. Poststructuraliştii s-au grăbit să vorbească despre feno- şi genotext (Julia Kristeva), simulacre (Jean Baudrillard), societate a spectacolului (Guy Debord) etc., subliniind preeminenţa productivă a ceea ce Peirce ar fi numit semioză asupra produsului semnic (a textului nu-neapărat-verbal) şi, inerent, asupra obiectualităţilor strict empirice care îi vor fi stat acestuia la origine. Ba chiar un important semiotician, Umberto Eco, a avut nevoie să teoretizeze mai întâi (când venea dinspre teoriile comunicării, inerent saussuriene) *Opera deschisă*, pentru ca abia după ce-l aprofundase pe Ch. S. Peirce să poată scrie *Limitele interpretării*.

Aceasta, fiindcă explozia şi dominanţa interpretanţilor e, mai ales în (post)modernitate, un fenomen evident, pentru care teoria filosofului american pare a fi fost mult mai pregătită decât structuralism-generativismul. Potrivit lui Peirce, avem de-a face cu: 1. interpretantul imediat (numit şi emoţional), o reacţie cvasireflexă a interpretului (când ne plimbăm liniştiţi pe o stradă şi din spatele unei porţi latră neaşteptat un câine, oricare dintre noi va tresări); 2. interpretantul dinamic (zis şi energetic) – un întreg proces de gândire emoţional-raţională care, ca să folosim o expresie neaoşă, întoarce pe toate părţile evenimentul şi 3) interpretantul final, care e un gând stabilizat (de exemplu „câinii latră, nu e mare lucru"), o acţiune în real (mă întorc, sun la poartă, vorbesc cu proprietarul), un alt semn (rostesc, în mijlocul trotuarului, câteva cuvinte tari) sau, cel mai bine – zice Peirce – o obişnuinţă comportamentală (un tipar de acţiune ce şterge întrucâtva raţionarea, re-aducându-ne la acte cvasireflexe..., ca atunci când ne antrenăm pentru un sport sau o meserie manuală).

Şi, da, Peirce recunoaşte că un pericol fundamental ce planează asupra oricărei fiinţe umane e ca ea să rătăcească în gândirea-fără-sfârşit, nereuşind să iasă din stadiul 2, al interpretantului dinamic –această „boală" a umanităţii e numită

[5] Pentru dări de seamă subtile şi cuprinzătoare privitoare la aceste distincţii şi alte concepte peirceiene ce „fac sistem" cu ele (ground, semnificaţie), vezi cap. *Fundamentele semiozice ale cooperării textuale* în Eco 1991, ca şi cap. *Semioza textuală şi modelul peirceian*, în Vlad 2000, p. 19–42.

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

semioză nelimitată[6]. Însă gândirea sa întotdeauna practică îl determină pe filosof să sublinieze:

> „Singurul mobil al gândirii în acţiune e acela de a aduce gândirea la repaus; şi tot ceea ce nu se referă la convingere [interpretant *final*, nota mea – D.-C.V.] nu este parte a gândirii înseşi" (Peirce 1878/1990, p. 139).

1.3. [Lingvistica şi] semiologia

Oarecum paradoxal, celebru între cele trei este proiectul saussurian, în fapt cel mai puţin dezvoltat. Cum bine ştie oricare cercetător în ştiinţele umane, avem de-a face cu vreo două pagini în celebrul său *Cours...* (vezi Saussure 1913/1998, p. 41–42), cărora li s-au adăugat, nu de multă vreme, câteva fragmente destul de obscure din *Écrits de linguistique générale* (Saussure 2002), editate după descoperirea, în 1996, la Geneva, a unor manuscrise inedite.

Chestiunea saussureiană a semiologiei presupune, în aparenţă măcar, o circularitate: pe de o parte („cantitativ" vorbind), semnele/textele lingvistice reprezintă doar o parte a teritoriului, mult mai extins şi variat, al viitoarei semiologii (la rândul ei subordonată psihologiei sociale). Dar, pe de altă parte, limba reprezintă mult mai mult decât un mijloc oarecare de comunicare – ea este mediul însuşi în care (sau materialul primar cu care) se constituie gândirea. Din simplu subdomeniu al semiologiei, lingvistica devine brusc o bază de studiu pentru aceasta, fiindcă limbajul e modelul prin excelenţă pentru orice tip de sistem de semne (vezi Saussure 1913/ 1998, p. 41–42).

Fireşte, un rol crucial îl joacă aici descoperirea şi afirmarea saussuriană a arbitrarităţii semnului lingvistic, sau, pentru a fi şi mai exacţi, a *valorii* lingvistice (constituite negativ-opozitiv, într-un sistem care *e o formă, nu o substanţă* (*ibidem*, p. 127). Fiindcă, dacă ducem până la capăt consecinţele teoriei saussureiene a limbii, atât ideea (să-i spunem, pentru necesităţile noastre de aici, pozitivist-husserliană) că ea ar trebui să reflecte realitatea, cât şi cea (peirceiană) potrivit căreia semnele mobilizate în semioză (spre exemplu, limba în vorbire) contează mai mult în efectele decât în conţinuturile lor sunt, întrucâtva, puse în suspensie.

Pe de o parte, există o ruptură formidabilă între reprezentaţionalism şi teoriile structuraliste, datorată tocmai faptului că semnele fundamentale, cele ale limbii, sunt arbitrare; ele nu *înlocuiesc* obiectele în gândire, ci – dimpotrivă – *constituie primar* o gândire care de-abia apoi poate fi raportată la lucruri. Pe de altă parte, o semiotică de tip structural(ist) va atrage inevitabil atenţia asupra vidului persistent, în pragmatica strict acţionalistă, între viitorul (măsurabil doar după ce se va fi întâmplat, al) conduitelor influenţate de semn şi funcţionarea însăşi (aici şi acum, prin raportare la sistem-ca-întreg) a acestuia.

[6] „[Un semn este] ceva care face ca altceva (*interpretantul* său) să se refere la un obiect la care el însuşi se referă (*obiectul* său) în acelaşi fel, interpretantul devenind la rândul său un semn şi aşa mai departe *ad infinitum*" (Peirce 1897–1906/1990, p. 274).

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

1.4. Synopsis

Compararea atentă şi completă a acestor trei teorii ar trebui să ocupe pagini întregi; aici vom schiţa doar câteva idei importante:

- Toţi aceşti teoreticieni subliniază necesitatea stringentă a unei ştiinţe generale a semnelor: viaţa socială modernă se găseşte în impas, e tot mai greu inteligibilă câtă vreme nu avem o astfel de teorie – şi o practică analitic-productivă dezvoltată pe seama ei. Ideea care, mai mult sau mai puţin explicit, îi motivează pe tustrei e că toată gândirea umană se face în semne – că, în consecinţă, ele (şi „logica" lor) determină în mod categoric structura subiectivă, intersubiectivă şi în cele din urmă obiectivizată a cunoaşterii, deci şi a lumii aşa cum o ştim noi.
- Cum spuneam, formaţia intelectuală joacă un rol important în modul cum se organizează, în cele din urmă, cele trei proiecte. Avem de-a face cu reprezentanţi ai celor trei tipuri fundamentale de ştiinţe[7]: un matematician (Husserl), un „inginer" (Peirce) şi un filolog (Saussure). Cum era şi firesc, noua ştiinţă imaginată de către fiecare poartă însemnele problematicii respectivelor domenii: *ce semnificaţie reală au semnele sistemelor strict logic-formale?* (Husserl); *ce efecte putem obţine, şi cum, prin utilizarea reală a semnelor?* (Peirce); *cum se constituie, autonom faţă de realitatea atât subiectivă, cât şi obiectivă, domeniul şi semnificaţia textelor?* (Saussure).
- O modalitate destul de spectaculoasă, dar deloc întâmplătoare, de a caracteriza diferenţierea dintre cele trei semiotici e să o raportăm la dimensiunile clasice ale axei timpului. Semiotica lui Husserl se relaţionează cu trecutul: semnele reprezintă ceva care e deja aici, şi marea dramă care apare e atunci când ele îşi trădează (cel puţin ca exactitate) funda(ment)area. Pentru Peirce, important e doar viitorul (în termenii de azi, am spune că poziţia lui e meliorist-futurologică) – problema cea mai dificilă rămânând cea a măsurării/evaluării semnificaţiei, câtă vreme efectele semiozei nu s-au produs încă. În fine, funcţionalitatea sistemului semiologic (de la Saussure) e întotdeauna prezentă (*sincronică*): el ne poate arăta *cum* şi *ce* semnifică semnele, dar mai puţin ce legătură au produsele acestei semnificări, ca întemeiere sau consecinţe, cu lumea reală, „extralingvistică".

2. Semiotica actuală ca dominanţă a pragmaticii

Astăzi, ştiinţa generală a semnelor (mai ales în aplicaţiile ei concrete) este radical controlată de către teoriile şi metodele investigative de tip pragmatist. Există, pentru aceasta, o explicaţie istorică şi una sistemică.

Prima e simplă în exprimare, deşi complexă în nenumăratele amănunte şi influenţe care ar trebui pomenite: secolul XX a fost, în ştiinţele limbajului, dominat de

[7] Aşa cum le-au separat Aristotel, G. Vico şi – în descendenţa lor mărturisită – întemeietorul lingvisticii integrale (cf. Coseriu 1994, p. 23, în cadrul conferinţei intitulate *Filosofia limbajului*): ştiinţe 1. naturale, 2. pur formale, logico-matematice, 3. culturale (umane, ale spiritului).

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

patru paradigme fundamentale, dintre care trei s-au înlocuit, în timp, una pe cealaltă: structuralism (mai ales în deceniile 6–7), gramatică generativă (după ’65, până spre anii optzeci), pragmatică (de atunci până azi şi, foarte probabil, o bună bucată de vreme de-aici înainte). În paralel cu constituirea lingvisticii transformaţionale, Eugeniu Coşeriu a dezvoltat o alternativă – lingvistica integrală – la toate cele trei „şcoli” de gândire lingvistică anterior menţionate. Această teorie e însă, cel puţin deocamdată, departe de a fi înlocuit pragmatica în ce priveşte dominanţa.

Explicaţia sistemică e, cel puţin în ce priveşte semiotica, şi ea elementară (şi prin aceasta foarte convingătoare): dintre paradigmele menţionate, singura care se auto-asumă, din start, ca fiind mult-mai-mult-decât-lingvistică e pragmatica. Astfel, dacă direcţia „integrată” deschisă de un Oswald Ducrot asumă, dar şi depăşeşte radical moştenirea saussureiană şi structuralistă, mişcându-se dinspre analiza semnificaţiilor limbii către cea a sensului discursului (ca enunţare, eveniment) (Moeschler–Reboul 1994/1999, p. 72–82), în pragmatica „radicală” (cognitivă), de tip Dan Sperber şi Deidre Wilson, se specifică din start că limba e doar unul (şi nu obligatoriu cel mai important) dintre sistemele de *input* informaţional, în vreme ce obiectul cercetării trebuie să îl constituie capacitatea şi mecanismele inferenţiale cu ajutorul cărora modulul central, pragmatic (*ibidem*, p. 83–94), al creierului/cogniţiei face sens în înţelegerea/modificarea realităţii.

Cu alte cuvinte, modelul semiotic inerent-dominant e unul ale cărui sorginţi (şi a cărui filosofie mai mult sau mai puţin ascunsă, însă întotdeauna influentă) trebuie căutate în opera (şi viziunea) lui Charles Sanders Peirce.

3. Semiotică *vs* hermeneutică a textului

Ajunşi în acest punct al discuţiei, va trebui să observăm că avem o problemă.

Ca să fie (cât mai) practică (a se citi: utilă), semiotica ar trebui să ne dea traseele, cât mai scurte şi desfăşurate după hărţi cât mai sistematic-precise, de *citire* a oricărui *text* (iar aici acest cuvânt trebuie înţeles în sensul cel mai larg: a oricărei manifestări materiale cu caracter sau măcar potenţialitate semiotică). Semiotica ideală ar fi, astfel, o ştiinţă descriptiv-taxonomică (în ce priveşte mijloacele de expresie/constituţie semnică) şi normativă (în ce priveşte capacitatea noastră, ca destinatari ai unor procese de comunicare, de a pricepe corect şi exact ce ni se „spune”). Ultimativ, scopul ei esenţial ar fi să reducă interpretarea (virtuala şi adesea reala ei multiplicitate) la *decod(ific)are*. Iar „dincolo”, pe latura productivă, ea ar fi similară cu o retorică (post)modernă, oferind utilizatorului un ansamblu cât mai variat şi efectiv de tehnici persuasive[8].

Or, acest efort de limitare a interpretării pune pragmatica în contrast cu o disciplină mai întâi teologică, mai apoi filologic-filosofică tradiţională în istoria occi-

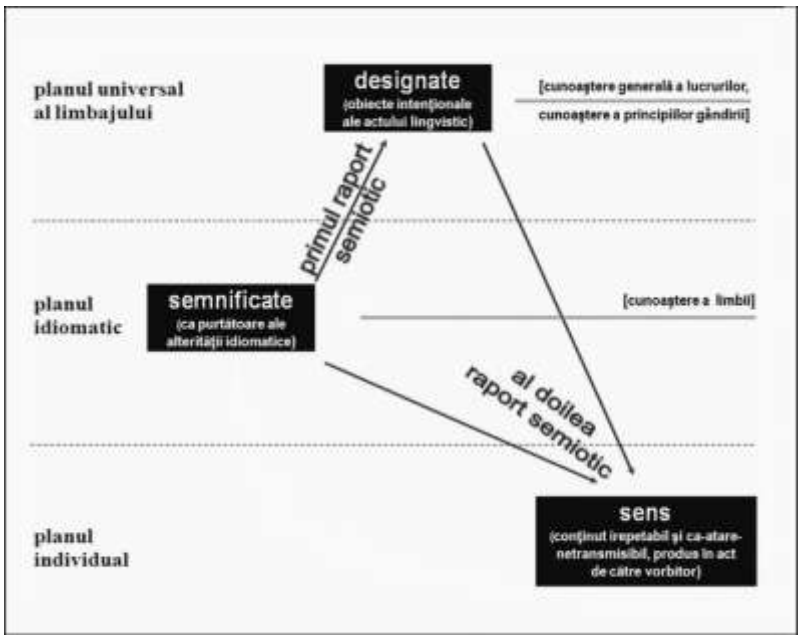
[8] Privite din afara filosofiei pragmatice, acestea ar putea fi – şi sunt adesea – numite tehnici *de manipulare*. Dar aceasta e o reminiscenţă a modului de a gândi raţional-moralist al vechiului continent, pe care – tocmai – Ch. S. Peirce se străduia să-l depăşească.

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

dentală: cu *hermeneutica*. Mai ales prin instanţierile ei mai târzii (de la un Schleiermacher la Gadamer sau Ricoeur), aceasta recunoaşte şi afirmă pluralitatea interpretărilor nu doar ca pe o posibilitate-limită, ci ca firescul însuşi. E o situaţie oarecum paradoxală, fiindcă ştiinţa (sau *arta*) care vine dinspre semnele lingvistice, hermeneutica, insistă asupra variabilităţii lecturilor posibile, pe când cea care vine dinspre multiplicitatea situațiilor concrete, semiotica, e în căutarea unei reducții cât mai radicale a interpretării.

În demersul nostru de aici însă, contează mai puțin relevarea acestui paradox, cât menționarea unei posibile soluții privitor la relația dintre semiotică și hermeneutică.

Cum bine ştim, Eugeniu Coşeriu vorbeşte despre două raporturi semiotice, dezvoltate în interstițiile (şi, mai cu seamă, în autoconstituirea actului lingvistic) dintre cele trei planuri ale limbajului[9]:

Primul raport semiotic (trecerea de la limbă la vorbire şi constituirea „lumii" designaţionale plecând de la semnificate, prin procedeele actualizării-determinării şi cu utilizarea cadrului/*entornos* (Coseriu 1955/1967, *passim*) este, în linii esenţiale, codic. Pe de o parte, emiţătorul aplică reguli deja specificate fie în sistemul limbii (ca semnificate în sensul clasic, structuralist al cuvântului), fie în tradiţia utilizării ei (ca semnificate „procedurale", cum le numeşte pragmatica integrată/teoria discursului). De cealaltă parte, destinatarul se află, realmente, în postura pasivă despre care vorbea Saussure în *Cours*... – dacă mie, vorbitor nativ de română şi care n-am

[9] Privitor la diferenţierea între primul şi cel de-al doilea raport semiotic, vezi Coseriu 1981/1997, p. 75–77.

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

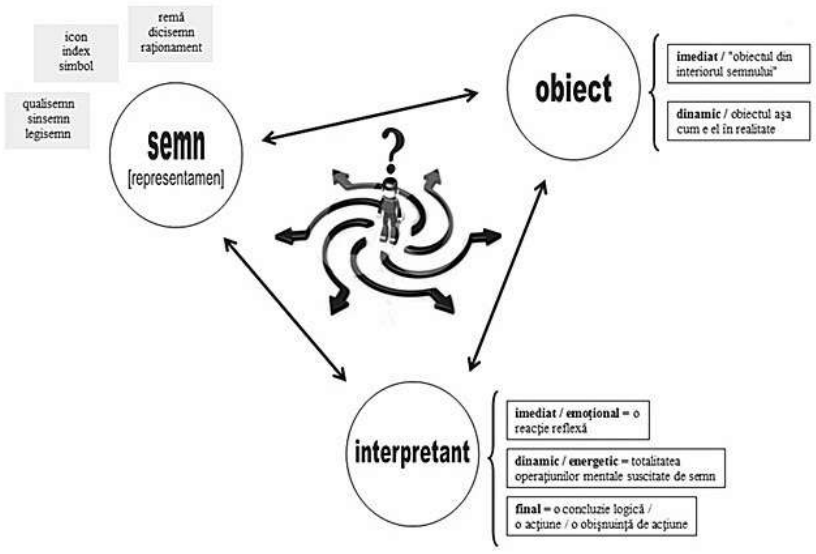
urechile astupate, îmi vorbeşte cineva despre o portocală albastră, cubică, nu voi putea (în ciuda inconsistenţelor clare cu realitatea) să-mi imaginez, în primă instanţă, un măr „normal", verde-gălbui. *Vorbirea* îşi produce propria designare[10] – şi mai întâi voi înţelege ce stare de fapte îmi e descrisă (mai exact: constituită) şi abia pe urmă, eventual, mă voi gândi că nu există portocale albastre.

Dar deja această gândire, ca şi eventual toate reacţiile mele discursiv-practice, ţin de cel de-al doilea raport semiotic. Aici pasivitatea mea dispare şi mă trezesc „aruncat" în domeniul interpretării totodată libere şi responsabile. Adică: nu există, propriu-zis, nicio interdicţie ca eu să înţeleg orice, dar trebuie şi să fiu pregătit a justifica argumentativ interpretarea particulară pe care o produc.

Pentru a stabili o corelaţie cu ce afirmam mai sus: tratarea ştiinţifică a primului raport semiotic este *[de]codificare* – ea se supune idealului semiotic al *unicităţii*, indiferent dacă investigăm în amontele designării spre a găsi procedeele determinării şi ale cadrului, sau ne postăm în poziţia emiţătorului şi re-constituim codic producţia vorbirii. În schimb, oricât de descurajantă ar fi această veste pentru semioticieni, cel de-al doilea raport semiotic ne pune, cel puţin ca receptori, într-o poziţie ireductibil *hermeneutică*: trebuie să acceptăm din start că interpretarea noastră e una dintre cele posibile şi să-i justificăm posibilitatea/probabilitatea/chiar autoritatea prin constituirea unei... alte argumentaţii discursive.

4. Peirce/ Coşeriu: paralelă şi contrast

4.1. Să ne amintim, folosind de data aceasta şi o ilustrare grafică, modul în care înţelegea Charles Sanders Peirce *semioza*:

[10] Am argumentat această idee, spre exemplu, în Vîlcu 2002–2003, p. 148–151.

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

Caracteristica fundamentală a acesteia, cum am mai spus, e de a fi un proces (potenţial) fără oprire, pentru simplul fapt că interpretantul final poate fi şi chiar este, adesea, declanşator înspre o nouă triadă. Cât despre faptul că am ales a figura individul uman (marcat cu un semn, mereu deschis/activ, al întrebării) în interiorul triadei semiotice... aici, probabil că Ch. S. Peirce, care milita mereu pentru totala de(z)-antropomorfizare a semioticii, n-ar fi fost foarte mulţumit. Oricum însă, e mai judicios să plasăm subiectul/eul acolo decât în postura pe care filosoful american i-o interzicea în mod explicit: cea a interpretantului, care, insistă Ch. S. Peirce, nu trebuie confundat cu interpretul. Cel de-al treilea actant al semiozei nu e un om (asta ar denivela sistemul), ci un gând, o acţiune sau un alt semn.

Care e, aşadar, locul nostru ca subiecţi ai activităţii semiotice, dar şi ca savanţi/ analişti preocupaţi de explicitarea ei? Avem, tocmai datorită reticenţei explicite a filosofului, destul de puţine indicii pentru a răspunde acestei întrebări; cele mai preţioase/grăitoare dintre acestea par a fi cele care ţin de misteriosul teren al metafizicii peirceiene – mai precis, faimoasele sale *categorii cenopitagoreice* (sau *faneroscopice*).

Primeitatea (*Firstness*), Secunditatea (*Secondness*) şi Treitatea/Terţiaritatea (*Thirdness*)[11] sunt concepte fundamentale care controlează, dacă se poate spune astfel, din adânc întreg sistemul de gândire peirceian. Totul, în semiotică, este triadic, de la însăşi definirea semiozei la bazele şi arhitectura clasificării semnelor. Spre a oferi doar un exemplu, celebru, criteriile potrivit cărora se desfăşoară această taxonomizare sunt: 1. după cum este semnul în el însuşi (adică o Primeitate); 2. după relaţia semnului cu obiectul (ca Secunditate); 3. după cum interpretantul vede semnul şi relaţia lui obiectuală (iar aici avem o Treitate). Mai departe, în interiorul acelei subclasificări care domină şi azi radical semiotica, iconul (bazat pe o similaritate) se justifică în calitate de Prim, indexul (aflat în relaţie contiguă cu obiectul său) e un Secund, iar simbolul (convenţional) e un Terţ.

Cum, însă, toată gândirea noastră se desfăşoară în simboluri (iconii sau indecşii ne pot prilejui contactul cu realitatea empirică, însă cu aceste tipuri de semne nu se poate face calcul logic sau inferenţial), trebuie acceptat că omul se găseşte din start în Treitate[12]. Traducând această idee în termeni non-peirceieni, mediul nostru primar nu e cel natural-empiric: propriu-zis, *înainte* de a ne afla printre obiecte, noi trăim printre semne. În ce priveşte întrebarea, aproape imposibil de oprit: *cât de*

[11] Începem cele trei cuvinte cu majusculă, fiindcă Peirce însuşi le nota astfel.

[12] „Pentru mine, care de patruzeci de ani examinez problema din toate punctele de vedere pe care le-am putut afla, neputinţa Secundităţii de a acoperi tot ceea ce se găseşte în intelectul nostru este atât de evidentă, încât nu văd cum aş putea convinge pe cineva care nu ar fi deja convins de aceasta. Şi totuşi, constat că un mare număr de gânditori încearcă să construiască un sistem fără să pună vreo treitate în el. Printre ei sunt unii din prietenii mei cei mai buni, care recunosc ei înşişi că îmi sunt îndatoraţi pentru anumite idei, dar care nu şi-au însuşit niciodată lecţia cea mai importantă. Firește, este foarte bine ca Secunditatea să fie investigată în profunzime. Doar în felul acesta se poate pune în evidenţă caracterul indispensabil şi ireductibil al Treităţii, deşi pentru cel care este dotat pentru a o înţelege este suficient să se spună că nu putem obţine o ramificaţie a unei linii punând o linie în prelungirea alteia" (Peirce 1897–1906/1990, p. 234).

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

mare e prăpastia pe care ele, semnele, şi condiţia semiotică pe care ele ne-o impun, o sapă între noi şi realitatea reală? – ea e, tocmai din punct de vedere pragmatist, absurdă.

Semiotica peirceiană se izolează, astfel, oarecum paradoxal, tocmai de fiinţele concrete a căror viaţă (şi „condiţie") este, în fond, eminamente semiozică. Iar dacă există o slăbiciune majoră a, altfel excepţionalei, ştiinţe generale a semnelor aşa cum a gândit-o filosoful american – ea constă în nonconştientizarea statutului ei epistemologic de *ştiinţă a culturii*.

4.2. Radicalitatea schimbării de viziune (privind realitatea lumii şi a vieţuirii umane raportate la ea) inerentă în semiotica peirceiană a Treităţii rămâne, totuşi, foarte puţin transparentă. Aceasta se datorează, desigur, şi vremelniciei cu care a apărut ea, istoric vorbind – avea să fie nevoie de un Cassirer, un Gadamer, un Ricoeur etc. pentru ca rolul determinant, în constituirea oricărei fenomenalităţi inteligibile, al sistemelor simbolice să înceapă a fi recunoscut. Dar şi Peirce însuşi poartă, dacă putem spune astfel, o „vină" pentru întârzierea cu care avea să fie înţeles (a trebuit să treacă mai bine de un secol înainte ca lingvistica modernă să redescopere/să valorifice formidabila lui contribuţie): orientarea lui spre semiotică, „venirea" lui în acest teritoriu au fost ale unui realist (empirist)[13] iniţial-convins că undeva, la capătul efortului de dare-la-o-parte a vălurilor constituite de semne şi de incompletitudinea cunoaşterii, va descoperi o lume substanţială, autosuficientă. În foarte mare măsură, aşadar, descoperirile fundamentale pe care le-a făcut (rolul simbolurilor, maxima pragmatică, categoriile cenopitagoreice – în principal Treitatea) au venit *în contra* a ceea ce el căuta. Avem, aici, şi o explicaţie pentru îndelungatul con-de-umbră în care a stat această parte a gândirii sale, dar şi un motiv în plus de admiraţie: onestitatea intelectuală a acestui savant a fost exemplară, în măsura în care el a acceptat şi prezentat cu acurateţe răsturnarea de perspectivă căreia îi fusese supus.

Din acest punct de vedere, Eugeniu Coşeriu a fost radical avantajat. Trăitor „după" Ferdinand de Saussure, cunoscător şi adept al ideilor humboldtiene privind răsturnarea şi relativitatea lingvistică, gânditor contemporan cu (şi pe deplin autoiniţiat în) fenomenologia transcendentală, în fine, cunoscător al operei corifeilor moderni ai ştiinţelor culturii, pomeniţi în alineatul precedent, lingvistul român n-a avut a face altceva decât o (ce-i drept, magistrală) sinteză a tuturor acestor idei. Temeliile acestei sinteze sunt ideea funcţiei semnificative ca motor fundamental (şi *telos* intrinsec) al limbajului (*logos semantikos*), ca şi cea a trihotomiei planurilor – universal, istoric şi individual.

O semiotică integral(ist)ă, propriu-zis, nu există şi nu e câtuşi de puţin clar că savantul român ar fi acceptat aşa ceva. Unul din punctele *forte* ale teoriei lingvis-

[13] „Realul, aşadar, este cel la care duc în cele din urmă informaţia şi raţionarea şi care, de aceea, este independent de capriciile mele sau ale dumneavoastră. Astfel, originea însăşi a conceptului realităţii arată că el implică în mod esenţial ideea unei comunităţi [...] fără limite precise şi capabilă de o creştere definită a cunoaşterii" (Peirce 1968/1990, p. 103).

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

tice coşeriene e tocmai faptul că ea îşi fixează întotdeauna, cu claritate şi stricteţe, propriile limite. Conceptele şi viziunea ei (în ansamblu, ca şi în amănunt) sunt cu adevărat operatorii doar în domeniul limbajului uman ca limbă, vorbire şi text..., iar în cazul acestuia din urmă, doar atât cât ne păstrăm în zona semanticului, fără a trece în apofantic, pragmatic sau poetic – direcţii (secundare, adăugate) de intenţionalitate ale utilizatorului/vorbitorului, nu ale limbajului însuşi.

Putem oare extrapola dinspre simpla utilizare a unui termen (aşa cum am spus, „mişcările" actului lingvistic între planuri sunt numite de către E. Coşeriu raporturi *semiotice*) înspre schiţarea unei ştiinţe „coşeriene" a semnelor-în-general? Aceasta e o întrebare mult prea dificilă, căreia nu i se poate răspunde aici. Mai mult: acestei întrebări nu i se poate răspunde declarativ, ci doar prin tentative efective de construcţie a unei atari semiotici.

Ce putem însă face – şi am anunţat de la început această intenţie – e să *menţionăm* cum s-ar vedea, din punct de vedere integralist, activitatea semiotică umană. Am arătat deja, mai sus, că primul raport semiotic e esenţialmente codic (sunt aşadar şanse mult mai mari, pentru o ştiinţă descriptivă care se doreşte sistematică, să-l abordeze pe acesta), pe când cel de-al doilea e hermeneutic. Or, această recunoaştere/statuare de către E. Coşeriu a libertăţii/responsabilităţii individului vorbitor (şi... ascultător-înţelegător) în configurarea *sensului* (conţinut specific al planului textual) poate fi, şi în opinia noastră trebuie pusă în corelaţie cu noţiunea *interpretantului* şi cu teoretizarea, în filosofia peirceiană, a situării noastre într-un univers dominat de Treitate.

Diferenţa rezidă, evident, în faptul că integralismul nu afirmă niciodată vreo adversitate faţă de antropomorfismul (sau, dacă vrem, faţă de caracterul antropo-logic al) teoriei lingvistice (şi potenţial semiotice), ba dimpotrivă. Cele două raporturi semiotice nu se fac *fără om* (chiar dacă din schematizarea lor propriu-zisă acesta lipseşte). La fel ca în schematizările structuraliste (dar depăşind tocmai anti-umanismul inerent mai ales „ortodoxiei" saussureiene), există o poziţie „la stânga" şi una „la dreapta" actului lingvistic. Atât doar că la Coşeriu aceste poziţii nu sunt ale unui emiţător/receptor care fac o simplă activitate codică, ci aparţin unui constructor-de-lumi (şi mai ales de sens) la polul productiv, unui interpretator-al-acestora (şi autor, oarecum în oglindă, al propriului sens) la cel receptiv. Iar ceea ce propriu-zis „trece" de la unul la celălalt nu e, vorba lui Wilhelm von Humboldt, simplă transmisie materială de informaţie (Humboldt 1835/1974, p. 195), ci incitare-reciprocă-la-resemnificare. A întregului, a totului, cu fiecare vorbire-discurs, cu fiecare semioză.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

Coseriu 1955/1967 = Eugenio Coseriu, *Determinación y entorno. Dos problemas de una lingüística del hablar*, în idem, *Teoria del lenguage y lingüistica general*, Gredos, Madrid, 1967, p. 282–323.

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

Coseriu 1981/1997 = Eugenio Coseriu, *Linguistica del testo. Introduzione a una ermeneutica del senso*, La Nuova Italia Scientifica, Roma, 1997.
Coşeriu 1994 = Eugeniu Coşeriu, *Prelegeri şi conferinţe (1992–1993)*. Ediţie de E. Munteanu, I. Oprea, C. Pamfil, A. Turculeţ, S. Dumistrăcel, Iaşi, 1994 (supliment al „Anuarului de lingvistică şi istorie literară", XXXIII, 1992–1993).
Coşeriu 1996 = Eugeniu Coşeriu, *Fiinţă şi limbaj*. Interviu cu E. Coşeriu realizat de Lucian Lazăr, în „Echinox", 1996, nr. 10–12, p. 3–6.
Eco 1978/1991 = Umberto Eco, *Lector in fabula*, Editura Univers, Bucureşti, 1991.
Humboldt 1835/1974 = Wilhelm von Humboldt, La *différence de construction du langage dans l'humanité et l'influence qu'elle exerce sur le développement spirituel de l'espèce humaine*, în idem, *Introduction à l'oeuvre sur le kawi et autres essais*, Seuil, Paris, 1974.
Husserl 1890/1993 = Edmund Husserl, *Despre logica semnelor (Semiotică)*, în idem, *Scrieri filosofice alese*, Editura Academiei Române, Bucureşti 1993, p. 17–50 (*Zur Logik der Zeichen (Semiotik)*, scrisă în 1890, publicată în E. Husserl, *Gesammelte Werke* [Husserliana], vol. XII, Nijhoff, The hague, 1970.
Husserl 1911/1994 = Edmund Husserl, *Filosofia ca ştiinţă riguroasă*, Editura Paideia, Bucureşti, 1994 (ediţia originală: *Philosophie als strenge Wissenschaft*, in „Logos", I, 1911, nr. 11, p. 289–341).
Husserl 1913/1998 = Edmund Husserl, *Idées directrices pour une phénoménologie et une philosophie phénoménologiques pures*, tome premier. *Introduction générale à la phénoménologie pure*, Gallimard, Paris, 1998 (ediţia originală: *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie*, Erstes Buch. *Allgemeine Einführung in die reine Phänomenologie*, în „Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung", I, 1913, nr. 1, p. [1]–323).
Moeschler–Reboul 1994/1999 = Jacques Moeschler, Anne Reboul, *Dicţionar enciclopedic de pragmatică*, Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1999.
Peirce 1867 = Charles Sanders Peirce, *On a New List of Categories*, în *Proceedings of the American Academy of Arts and Sciences*, VII, 1868, p. 287–298 (comunicare prezentată în 14 mai 1867).
Peirce 1878/1990 = Charles Sanders Peirce, *Cum să facem ca ideile să ne fie clare*, în Peirce 1990, p. 131–157.
Peirce 1897–1906/1990 = Charles Sanders Peirce, *Fragmente semiotice*, în Peirce 1990, p. 268–331.
Peirce 1905/1990 = Charles Sanders Peirce, *Ce este pragmatismul*, în Peirce 1990, p. 177–202.
Peirce 1968/1990 = Charles Sanders Peirce, *Cîteva consecinţe a patru incapacităţi*, în Peirce 1990, p. 67–107.
Peirce 1990 = Charles Sanders Peirce, *Semnificaţie şi acţiune*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1990.
Saussure 1913/1998 = Ferdinand de Saussure, *Curs de lingvistică generală*, Editura Polirom, Iaşi, 1998.
Saussure 2002 = Ferdinand de Saussure, *Ecrits de linguistique générale*, Gallimard, Paris, 2002.
Vîlcu 2002–2003 = Cornel Vîlcu, *De la semnificat la designat. Excurs despre* ***logos semantikos***, în „Dacoromania", serie nouă, VII–VIII, 2002–2003, p. 141–157.
Vlad 2000 = Carmen Vlad, *Textul aisberg*, Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2000.

THE STRUCTURE OF SEMIOTICS: HUSSERL, PEIRCE, SAUSSURE, COSERIU

[*Abstract*]

A comparison is sketched between three different and yet convergent projects for a "general science of signs" - those pertaining to Charles Sanders Peirce, Edmund Husserl and Ferdinand de Saussure - the main purpose being to rediscover and re-analyse the original basic questions (and answers) which made this science not only possible, but utterly necessary. The main object of our discussion is the role played by signs (human, intentional, especially linguistic signs) not merely in expressing / describing states of facts or some brute reality already existent, but in the constitution

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)

itself of what we use do call "reality". Towards the end, a fourth contribution, pertaining mainly to text linguistics, is brought into light - the one of Eugenio Coseriu. His model of the double semiotic articulation in texts allows us to elaborate a possible semiotic development for integral linguistics and to set it in parallel with Peirce's triadic theory of semiosis.

Cuvinte-cheie: *semiologie, semioză, fenomenologie, pragmatică, structuralism, lingvistică integrală.*
Keywords: *semiotics, semiology, semiosis, phenomenology, pragmatics, structuralism, integral linguistics.*

Universitatea „Babeş-Bolyai"
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31
cornel.d.vilcu@lett.ubbcluj.ro

BDD-V688 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:01 UTC)